

Sygn. akt I ACa 823/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Joanna Naczyńska
Sędziowie :	SSA Aleksandra Korusiewicz (spr.) SSA Piotr Łakomiak
Protokolant :	Judyta Jakubowska

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2022 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. W. i J. W.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w G.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 18 marca 2021 r., sygn. akt II C 76/20

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 3. o tyle, że orzeczone w nim odsetki ustawowe za opóźnienie zasądza do dnia 11 marca 2022 roku oraz zastrzega, że wykonanie przez pozwanego objętego punktem 3. świadczenia będzie uzależnione od jednoczesnej zapłaty przez powodów na rzecz pozwanego kwoty 220.000,07 (dwieście dwadzieścia tysięcy 7/100) złotych albo od zabezpieczenia roszczenia pozwanego o jej zwrot, a w pozostałej części powództwo oddala;
- 2) oddala apelację pozwanego w pozostałej części;
- 3) odrzuca apelację powodów w zakresie dotyczącym rozstrzygnięć zawartych w pkt 2 i 3 zaskarżonego wyroku;
- 4) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 4. o tyle, że orzeczoną w nim kwotę zasądza z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas od uprawomocnienia się tego orzeczenia do dnia zapłaty;
- 5) oddala apelację powodów w pozostałej części;

6) znosi wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego.

SSA Aleksandra Korusiewicz	SSA Joanna Naczyńska	SSA Piotr Łakomiak
----------------------------	----------------------	--------------------

Sygn. akt I ACa 823/21

UZASADNIENIE

Powodowie J. W. i M. W. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Banku (...) S.A. z siedzibą w G. solidarnie na ich rzecz kwoty 75.210,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 31 lipca 2019 r. do dnia zapłaty, tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości w okresie od dnia 01 czerwca 2009 r. do dnia 17 kwietnia 2019 r. w przypadku uznania przez Sąd za abuzywne postanowień łączącej strony umowy kredytu z dnia 20 października 2006 r., tj. § 1 ust. 1, § 7 ust. 2, § 10 ust. 6 oraz § 17, przy jednoczesnym utrzymaniu w mocy umowy w pozostałej części.

W piśmie procesowym z dnia 19 stycznia 2021 r. powodowie zgłosili również roszczenia ewentualne. W pierwszym żądaniu ewentualnym - zgłoszonym na wypadek uznania przez Sąd umowy kredytu za bezwzględnie nieważną w całości domagali się zasądzenia od pozwanego solidarnie na ich rzecz kwot: 107.053,24 zł oraz 28.295,45 CHF tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci rat kapitałowo-odsetkowych, spełnionych przez powodów w okresie od 01 czerwca 2009 r. do 17 kwietnia 2019 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwaney odpisu niniejszego pisma procesowego do dnia zapłaty. Nadto, domagali się ustalenia nieistnienia ww. umowy kredytu. W drugim żądaniu ewentualnym - zgłoszonym na wypadek uznania przez Sąd, że świadczenia spełnione przez powodów bezpośrednio w walucie indeksacji nie mogą być uznane za spłatę kapitału kredytu - domagali się zasądzenia od pozwanego solidarnie na ich rzecz kwoty 32.525,69 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż powodowie rzeczywiście powinni spłacić w okresie od 01 czerwca 2009 r. do 30 kwietnia 2014 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 31 lipca 2019 r. do dnia zapłaty. Nadto, powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego solidarnie na ich rzecz kwoty 28.295,45 CHF, tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od 30 maja 2014 r. do 17 kwietnia 2019 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu niniejszego pisma procesowego do dnia zapłaty. Powodowie wnieśli także o zasądzenie od pozwanego solidarnie na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw w wysokości 51,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanego solidarnie na ich rzecz kosztów postępowania wywołanych próbą ugodową w sprawie o sygn. akt IX Co 732/19 prowadzonej przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, zgodnie z art. 186 § 2 k.p.c.

Pozwany Bank (...) S.A. z siedzibą w G. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty. Nadto, wniósł o oddalenie wniosku powodów o zasądzenie na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce.

Wyrokiem z dnia 18 marca 2021 roku w sprawie o sygn. akt II C 76/20 Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo w zakresie roszczenia głównego (pkt 1), ustalił, że umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 20 października 2006 roku pomiędzy poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w G. oraz J. W. i M. W. jest nieważna (pkt 2), zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwoty 107.053,24 zł oraz 28.295,45 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 20 stycznia 2021 roku do dnia zapłaty (pkt 3), zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę

6.451 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 4) oraz oddalił w pozostałym zakresie wnioski powodów o zwrot kosztów procesu (pkt 5).

Rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy ustalił, że powodowie korzystając z gotowego wzorca umownego poprzednika prawnego pozwanego (...) Banku S.A. z siedzibą w G. złożyli podpisany w dniu 04 października 2006 r. w K. wniosek o udzielenie im kredytu hipotecznego w kwocie 140.000,00 zł na okres 20 lat w ratach malejących. W rubryce dotyczącej waluty do jakiej kredyt miał być indeksowany zaznaczyli CHF. Powodowie złożyli także tego samego dnia oświadczenia, że przedstawiono im ofertę kredytu hipotecznego (...) Banku S.A. w złotych polskich oraz, że wybrali kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowanym o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej i o ryzyku stopy procentowej.

W dniu 26 października 2006 r. powodowie zawarli z (...) Bankiem S.A. z siedzibą w G. sporządzoną w dniu 20 października 2006 r. umowę kredytu indeksowanego kursem CHF nr (...) na kwotę 144.406,00 zł płatnego w 240 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych. Kredyt został udzielony na pokrycia części kosztów budowy domu mieszkalnego położonego w T., przy ul. (...) objętej księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Tychach o nr (...) (§ 1 ust. 1, 2 i 5, § 3 ust. 1 ww. umowy). Załącznikiem do umowy był Harmonogram rzeczowo-finansowy, w którym koszty przedsięwzięcia określono w walucie polskiej.

Zgodnie z § 1 ust. 1 umowy bank udzielił powodom kredytu w kwocie 144.406,00 zł indeksowanego kursem CHF, na warunkach określonych w umowie, zaś kredytobiorca zobowiązał się do wykorzystania kredytu zgodnie z postanowieniami umowy, zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w terminach oznaczonych w umowie oraz zapłaty bankowi prowizji, opłat i innych należności wynikających z umowy. Na powyższą kwotę kredytu składały się: a) kwota 140.000,00 zł pozostawiona do dyspozycji kredytobiorcy, przeznaczona na realizację celu, dla którego kredyt został udzielony, b) kwota 3.084,40 zł obejmująca koszty z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy, o którym mowa w umowie, c) kwota 200,00 zł obejmująca koszty z tytułu opłaty sądowej za wpis hipoteki, o której mowa w umowie, d) kwota 1.121,60 zł obejmująca koszty z tytułu ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia na wypadek całkowitej niezdolności do pracy, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem, o których mowa w umowie. Zgodnie z treścią § 1 ust. 3 umowy, kredyt miał być wypłacony w transzach, w terminach i wysokości określonych w załączniku A do umowy. W myśl § 7 ust. 2 umowy, wypłata kwoty kredytu miała zostać dokonana przelewem na wskazany we wniosku rachunek bankowy, prowadzony w banku krajowym. Dodano, że za dzień wypłaty wykorzystanego kredytu będzie uważany dzień dokonania przelewu. W § 1 ust. 1 zd. trzecim umowy postanowiono, że w dniu wypłaty saldo kredytu będzie wyrażone w walucie, do której kredyt jest indeksowany, według kursu kupna tejże waluty, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisaną szczegółowo w § 17 umowy. Z kolei w § 7 ust. 2 zd. czwartym umowy uszczegółowiono, że chodzi o kurs kupna waluty kredytu, podany w Tabeli kursów, obowiązujący w dniu dokonania wypłaty przez bank.

W myśl § 10 ust. 2 lit. a–d umowy, w okresie wypłaty transz spłata odsetek miała być dokonywana zgodnie z pisemną informacją przesłaną kredytobiorcy przez bank niezwłocznie po wypłacie każdej transzy, zaś po wypłacie ostatniej transzy spłata kredytu wraz z odsetkami miała następować zgodnie ze stanowiącym integralną część umowy harmonogramem spłat, przesłanym kredytobiorcy przez bank po wypłacie ostatniej transzy. Nadto, w § 10 ust. 6 umowy określono, że rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów, obowiązującego w dniu wpływu środków do banku. Postanowiono, że w przypadku dokonania nadpłaty, o ile kredytobiorca nie złoży wniosku o dokonanie zmiany wysokości raty, okres kredytowania ulegnie odpowiedniemu skróceniu - z zastrzeżeniem, że w przypadku zmiany oprocentowania zostanie przywrócony pierwotny okres kredytowania, określony w § 1 umowy. Niezależnie od powyższego, zgodnie z § 1 ust. 1 zd. trzecim umowy, saldo walutowe przeliczane było dziennie na złote polskie, według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany był kredyt, podanego w Tabeli kursów.

W myśl § 17 ust. 1 umowy, do rozliczania transakcji wypłat/spłat kredytu miały być stosowane „kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji”. W ust. 2 i 3 uszczegółowiono, że kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych

walut, ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP, minus/plus marża kupna/sprzedaży. Następnie w ust. 4 wskazano, że do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut, ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym, skorygowane o marżę (...) Banku S.A. Na koniec, w ust. 5, objaśniono, że obowiązujące w danym dniu roboczym „kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku” są określane przez bank po godzinie 15⁰⁰ poprzedniego dnia roboczego i są wywieszane w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku S.A. (...) Dodatkowo w § 6 ust. 3 umowy podano, że zmiana kursu waluty obcej, do której kredyt był indeksowany, miała mieć wpływ na wysokość raty oraz saldo zadłużenia z tytułu kredytu, z zaznaczeniem, iż saldo zadłużenia może przekroczyć wartość nieruchomości. Nadmieniono, że ryzyko z tego tytułu ponosi kredytobiorca.

Przedmiotowa umowa stanowiła, że oprocentowanie kredytu było zmienne i składało się na nie marża banku oraz aktualnie obowiązujący indeks L3. Na dzień sporządzenia umowy oprocentowanie kredytu wynosiło 3,85% (§ 2 ust. 1, § 8 ust. 1 umowy). Ponadto, w myśl § 8 ust. 5 i § 15 ust. 1 umowy, w przypadku spłacenia całości lub części raty po upływie terminu płatności, kredytobiorca był obowiązany do zapłaty odsetek za opóźnienie.

Zgodnie z § 9 ust. 1 i 4 umowy, za czynności wykonywane na wniosek kredytobiorcy bank mógł pobierać opłaty bankowe. Aktualną wysokość pobieranych przez bank opłat i prowizji określała Tabela prowizji i opłat bankowych dla kredytów hipotecznych, ogłaszana na tablicy ogłoszeń w siedzibie banku i doręczana kredytobiorcy przy podpisywaniu umowy. Z kolei w § 2 ust. 3 umowy postanowiono, że kredytobiorca jest zobowiązany do zapłaty prowizji za wcześniejszą spłatę kredytu w kwocie 2.888,12 zł.

W § 10 ust. 11 umowy przewidziano możliwość przewalutowania kredytu na wniosek kredytobiorcy. Zabezpieczeniem spłaty kredytu było ustanowienie hipoteki kaucyjnej na sumę 681.760,74 zł, wpisanej w księdze wieczystej prowadzonej dla opisanego wyżej nieruchomości, a także cesja na rzecz banku wierzytelności z tytułu umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych oraz ubezpieczenie od ryzyka utraty stałego źródła dochodu wskutek utraty pracy (§ 3 ust. 2 lit. a–c, § 12 ust. 1 i 4–5, § 13 ust. 9–15 ww. umowy).

W § 11 ust. 4 ww. umowy znalazła się informacja, że kredytobiorca oświadcza, iż postanowienia niniejszej umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione.

Sąd Okręgowy ustalił także, że sposób ustalenia wskazanej wyżej marży kupna/sprzedaży (odejmowanej/dodawanej do średniego kursu CHF ogłaszanego przez NBP celem ustalenia kursu kupna/sprzedaży CHF obowiązującego strony umowy kredytu), został uregulowany przez zarząd poprzednika prawnego pozwanego (...) Banku (...) S.A. z siedzibą w W., w obowiązującym od dnia 01 kwietnia 2003 r. Regulaminie ustalania kursu kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. w W.. Powyższy regulamin nie był załącznikiem ani integralną częścią ww. umowy kredytu, nie został w niej również wzmiankowany. Zgodnie z ust. 5 regulaminu, marże kupna/sprzedaży były ustalane raz na miesiąc, na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego okres ich obowiązywania, „w oparciu o średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych” z pięciu innych banków, a to: (...) S.A., (...) S.A., Banku (...) S.A., (...) Banku S.A. i (...) S.A. - w ten sposób, że „kursy kupna/sprzedaży ww. banków są pobierane ze stron internetowych tych banków i dokonywane na nich obliczenia skutkujące wyznaczeniem kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. są liczone do czwartego miejsca po przecinku”.

Kolejnymi aneksami, podpisanymi przez powodów w dniach: 28 marca, 01 sierpnia i 26 września 2007 r., strony podwyższyły kwotę udzielonego powodom kredytu do wysokości ostatecznie 224.856,00 zł. Ani w umowie ani w żadnym z aneksów strony nie zawarły uregulowania, który umożliwiłby powodom spłatę kredytu bezpośrednio w CHF przed dniem 26 sierpnia 2011 r. Kredyt został wypłacony w ośmiu transzach, w walucie polskiej, z których pierwsza została wypłacona w dniu 30 października 2006 r., a ostatnia w dniu 03 października 2007 r. Ostatecznie wysokość udzielonego powodom kredytu wyniosła 224.856,00 zł.

W okresie od dnia 01 czerwca 2009 r. do dnia 30 kwietnia 2014 r. powodowie spłacali zobowiązanie kredytowe wynikające z opisanej wyżej umowy w walucie polskiej i łącznie wpłacili wówczas na rzecz pozwanego kwotę 107.053,29 zł. Następnie, w okresie od dnia 30 maja 2014 r. do dnia 17 kwietnia 2019 r., powodowie spłacali raty kredytowo-odsetkowe w walucie CHF i wówczas łącznie wpłacili na rzecz banku kwotę 28.295,45 CHF.

Pismem z dnia 19 lipca 2019 r., powodowie powołując się na abuzywność postanowień łączącej strony umowy kredytu, wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 75.210,36 zł tytułem nienależnie pobranych rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości, niż powodowie rzeczywiście powinni byli spłacić w okresie od 01 czerwca 2009 r. do 17 kwietnia 2019 r. Pozwany, pismem z dnia 30 lipca 2019 r., poinformował powodów o negatywnym rozpatrzeniu ich reklamacji.

Wnioskiem z dnia 10 maja 2019 r., złożonym do Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku i zarejestrowanym pod sygn. akt IX Co 732/19 powodowie zalewali pozwanego do próby ugodowej, lecz do zawarcia ugody nie doszło.

Celem zawarcia rzeczonyj umowy, powodowie odbyli w oddziale pozwanego Banku kilka wizyt, z których każda trwała około 20 minut. Pracownik banku zachęcał wówczas powodów do wzięcia kredytu frankowego jako kredytu bezpiecznego. Tłumaczył im, że CHF jest bardzo stabilną walutą, na dowód czego pokazywał powodom wykresy, jak kształtował się kurs CHF w przeszłości. Podczas wizyt powodów w banku nie przedstawiono im symulacji możliwego kształtowania się kursu franka szwajcarskiego w przyszłości ani nie poinformowano ich o ryzyku kursowym. Powodowie nie zdawali sobie sprawy z ryzyka kursowego, które wiązało się z zawarciem umowy. Pracownik banku nie wytłumaczył im również, w jaki sposób bank będzie ustalał kurs kupna i sprzedaży CHF. Powodowie byli przekonani, że tabele kursów kupna/sprzedaży walut ustala NBP, oraz że są one takie same we wszystkich bankach i jednakowo obowiązują wszystkich kredytobiorców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, natomiast banki, w tym (...) Bank S.A., nie mogą manewrować wartością tych kursów. Mimo że powódka prosiła pracownika banku o możliwość zapoznania się z treścią umowy kredytu przed jej podpisaniem, powodowie nie mogli dokładnie przeczytać umowy przed złożeniem na niej swoich podpisów. Podczas rozmów z powodami pracownik banku nie omówił z nimi kolejnych postanowień umowy. Pokazywał powodom miejsca na dokumentach, gdzie powinni złożyć swoje podpisy. Powodowie nie mogli także negocjować treści postanowień umowy. Na ich pytania o możliwość negocjacji umowy pracownik banku odpowiadał, że powodowie są na to „za mali”, a udzielony im kredyt nie jest „milionowy”. Zatrudniony w banku doradca zapewniał przy tym powodów, że oferowany im produkt jest tak dobry, iż nie ma nawet czego w nim negocjować. Po kilku miesiącach spłacania rat kredytowo-odsetkowych powódka zatelefonowała do banku z pytaniem o możliwość spłaty rat powyższego kredytu bezpośrednio w CHF, jednak uzyskała odpowiedź odmowną. Po kilku latach, kiedy powodowie usłyszeli w środkach masowego przekazu informację, że kredytobiorcy mogą spłacać raty kredytów frankowych bezpośrednio w walucie obcej, powodowie zaczęli spłacać raty kredytowo-odsetkowe bezpośrednio w CHF.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał za zasadne zgłoszone jako pierwsze roszczenie ewentualne wywiedzione przez powodów. Istota sporu dotyczyła oceny, czy kwestionowane postanowienia umowy kredytu stanowią klauzule niedozwolone, oraz oceny konsekwencji dla ważności i skuteczności przedmiotowej umowy ewentualnego stwierdzenia, że kwestionowane klauzule są niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Sąd Okręgowy przywołał treść art. 353¹ k.c. oraz art. 58 k.c. i dodał, że skoro jedną ze stron omawianej umowy byli konsumenci, okoliczność ta powodowała konieczność respektowania przez pozwanego jako przedsiębiorcę przepisów regulujących ochronę praw konsumenta, w tym Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.U.E.L. z 1993 r. Nr 95, poz. 29).

Umowa łącząca strony była umową kredytu w rozumieniu art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1896 z późn. zm.), której formę i treść określa art. 69 ust. 2 ustawy. Ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawą antyspreadową, Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), z dniem 26 sierpnia 2011 r. wprowadzono do art. 69 ust. 2 ww. ustawy Prawo bankowe punkt 4a, wskazujący wprost na możliwość zawierania umowy o kredyt indeksowany lub denominowany

do waluty innej niż waluta polska, o ile taka umowa wskazuje szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest w szczególności kwota kredytu, wysokość transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu na walutę obcą. Nadto, zmiana prawa bankowego dokonana ustawą antyspreadową poprzez dodanie do art. 69 ustępu 3 spowodowała, że w przypadku umowy o kredyt indeksowany lub denominowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W umowie o kredyt określa się wówczas także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku. Do czasu wejścia w życie tej nowelizacji prawa bankowego, kredytobiorca nie mógł dokonywać spłat w walucie, do której kredyt był indeksowany lub w której był denominowany, chyba że przewidywała to umowa stron.

Sąd Okręgowy wskazał, że już w dacie zawarcia umowy musi dojść do ustalenia wysokości kredytu, a tym samym do określenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy -konsumenta wobec banku, która może zostać wyrażona bądź w sposób kwotowy, bądź poprzez zastosowanie obiektywnie weryfikowalnego mechanizmu waloryzacji, w tym indeksacji walutą obcą, także kursem franka szwajcarskiego. Zastosowanie klauzul indeksacyjnych powinno jednak opierać się na takim sformułowaniu, by zmienność kursu waluty obcej została w nich wyznaczona przez element zewnętrzny i możliwie obiektywny w stosunku do obu stron umowy. Nadto klauzule indeksacyjne muszą pozwalać na jednoznaczne określenie w umowie kredytu essentialia negotii wyszczególnionych w prawie bankowym, bowiem tylko w takim przypadku kredytobiorca będzie miał możliwość ustalenia z góry poziomu ponoszonego przez siebie ryzyka związanego z kredytem, mimo że nie jest w stanie apriorycznie przewidzieć kwotowego wymiaru poszczególnych rat. Dopiero zastosowanie indeksacji w kształcie odpowiadającym powyższym wymogom jest prawnie dopuszczalne, w tym nie narusza zasady nominalizmu wyrażonej w art. 358¹ k.c. ani zasady swobody umów uregulowanej w art. 353¹ k.c. Zastosowane w umowie kredytu z dnia 20 października 2006 r. klauzule indeksacyjne, uzależniające rzeczywistą kwotę udzielonego kredytu i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych od kursów kupna i sprzedaży CHF określonych przez pozwanego zostały sformułowane w sposób naruszający powyższe przepisy.

Sąd Okręgowy przywołał treść art. 385¹ k.c. i dodał, że stosownie do art. 385² k.c., oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść i okoliczności zawarcia. Irrelevantne dla rozstrzygnięcia sprawy było ustalenie, czy w trakcie wykonywania spornej umowy kurs CHF określany przez bank w Tabeli kursów odstawał, od innych kursów oferowanych na rynku, tj. czy był to „kurs rynkowy”.

W ocenie Sądu Okręgowego charakter niedozwolony miały postanowienia zawarte w § 1 ust. 1 i § 7 ust. 2 (określenie kwoty kredytu) oraz w § 10 ust. 6 i § 17 (określenie zasad spłaty) ww. umowy kredytu. Wątpliwości Sądu budziło w tym kontekście określenie w umowie kwoty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy Prawo bankowe) i zasad spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4 ww. ustawy Prawo bankowe).

Sąd Okręgowy wskazał na treść art. 385¹ § 3 k.c., zgodnie z którym niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, przy czym w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Dokonane w sprawie ustalenia faktyczne jednoznacznie wskazują na to, że poprzednik prawny pozwanego posłużył się przy zawarciu umowy kredytu z dnia 20 października 2006 r. wzorcem umowy. Zatem zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, iż postanowienie zostało uzgodnione z klientem indywidualnie spoczywał na pozwanym banku, czemu nie podolał. W szczególności akcentowana przez pozwanego treść § 11 ust. 4 umowy, w którym podano, że kredytobiorca oświadcza, iż postanowienia niniejszej umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione, w ocenie Sądu Okręgowego sama w sobie nie jest dowodem na to, że strony rzeczywiście jakiegokolwiek postanowienia rzeczonyj umowy uzgadniały. Przeczą temu wiarygodne zeznania powodów J. W. i M. W., którzy spójnie i konsekwentnie podkreślali, że pracownik banku przekonywał ich, iż są oni zbyt mało znaczącym klientem banku (są „za małą jednostką”), a kwota udzielonego im kredytu jest zbyt niska (kredyt „nie jest milionowy”), żeby mogli negocjować

jakiegokolwiek postanowienia umowy kredytu. Nieprzydatne okazały się w tym zakresie zawnioskowane przez pozwaną zeznania świadków, a to: E. C., E. P., D. Ś. i I. W., gdyż dotyczyły one jedynie ogólnych procedur zawierania umów kredytu w pozwanym banku. Natomiast żaden z wymienionych świadków nie powołał konkretnych okoliczności związanych z zawarciem przedmiotowej umowy kredytu, w tym nie wskazał, aby jakiegokolwiek postanowienia zostały z powodami indywidualnie uzgodnione.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższego nie zmienia treść złożonego przez powodów wniosku o udzielenie kredytu oraz oświadczeń z dnia 04 października 2006 r., z których wynika, iż powodom przedstawiono w banku ofertę kredytu hipotecznego w walucie polskiej, jednak powodowie wybrali kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowani o ryzykach związanych z zaciągnięciem takiego kredytu. Ogólnikowy charakter sformułowań zawartych w treści rzeczonych oświadczeń, a to odwołujący się jedynie do pojęcia „waluty obcej”, bez sprecyzowania, o jaką konkretnie walutę chodzi, a także odnoszący się do bliżej nieokreślonych „ryzyk związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej”, w najmniejszym stopniu nie przekonał Sądu Okręgowego, że przy zawarciu spornej umowy kredytu powodowie zostali pouczeni o ryzyku zmiany kursu walut związanych z zawarciem umowy kredytu indeksowanego kursem CHF. Nadto ani wskazany wniosek, ani oświadczenia z dnia 04 października 2006 r. nie dowodzą, że powodowie mieli rzeczywisty wpływ na treść powołanych wyżej postanowień spornej umowy.

O złotowym charakterze udzielonego powodom kredytu świadczy przede wszystkim treść spornej umowy, gdyż jak wynika z § 1 ust. 1 umowy bank zobowiązał się przekazać do dyspozycji powodów kwotę określoną w umowie w walucie polskiej. Nadto, zabezpieczenie kredytu w postaci hipoteki wyrażone zostało w umowie w złotych zgodnie z art. 68 ustawy z dnia 06 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (tj. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 z późn. zm.), co wynika z treści § 3 ust. 2 lit. a i § 12 ust. 1 umowy. Jednakże, mimo określenia kwoty kredytu w umowie w walucie polskiej, ani bank, ani powodowie nie wiedzieli, jaka będzie równowartość w CHF kwoty kredytu, która zostanie ostatecznie wypłacona na rzecz kredytobiorcy, gdyż zgodnie z § 1 ust. 1 zd. trzecim i § 7 ust. 2 umowy wypłata transz miała nastąpić już po zawarciu umowy, zaś wartość wypłaconej w złotych kwoty miała zostać ustalona dopiero w dniu dokonania wypłaty przez bank, przy zastosowaniu kursu kupna CHF obowiązującego w banku w tym dniu, tj. w dniu dokonania przelewu, a nie w dniu zawarcia umowy. Z kolei wedle treści § 10 ust. 6 zd. pierwszego umowy, spłacane przez powodów raty kredytu były rozliczane według kursu sprzedaży CHF obowiązującego u kredytodawcy w dniu wpływu środków do banku. Powołane wyżej postanowienia umowne wskazują na to, że odwołanie się w spornej umowie do waluty CHF miało służyć wyłącznie przeliczeniu kwoty kredytu na walutę CHF, a następnie przeliczeniu z CHF na złote wartości poszczególnych rat kredytowo-odsetkowych, które, choć określone w harmonogramie spłat w walucie obcej, to w rzeczywistości miały być spłacane przez powodów w walucie polskiej, a następnie dopiero księgowane były przez bank w walucie obcej. Na marginesie Sąd Okręgowy dodał, że jak wynika z treści § 10 ust. 2 lit. a–d umowy, harmonogram spłat został powodom przedstawiony już po zawarciu umowy, tj. po wypłacie ostatniej transzy kredytu, zaś wcześniej, po wypłacie każdej transzy kredytu, bank przysyłał kredytobiorcy pisemną informację, w której określona była wysokość rat odsetkowych. Zdaniem Sądu Okręgowego powyższe przemawia za uznaniem, że powodowie w dacie zawarcia umowy nie wiedzieli, jak ostatecznie będzie się kształtowała wysokość poszczególnych rat odsetkowych oraz kapitałowo-odsetkowych, które będą musieli spłacać bankowi z tytułu zawartej umowy.

Ogólne zasady, według których pozwany bank ustalał wysokość kursu CHF w stosunku do złotego, zostały opisane w § 17 ust. 1–5 umowy. Choć pozwany konsekwentnie podnosił, że wedle powyższych postanowień bank ustalał kurs CHF w odniesieniu do obiektywnego miernika w postaci kursu walut ogłaszanego przez NBP, odejmując (w przypadku kursu kupna) lub dodając (w przypadku kursu sprzedaży) do tego kursu własną marżę, to Sąd Okręgowy nie mógł pominąć istoty spornego zagadnienia, a mianowicie okoliczności, że pozwany jednostronnie i arbitralnie ustalał kursy kupna i sprzedaży CHF ogłaszane przez siebie w Tabeli kursów.

Obowiązkiem banku jako przedsiębiorcy dokonującego czynności z konsumentem było podjęcie także takich działań, by przy zawarciu umowy w sposób jasny, przystępny, zrozumiały i wszechstronny udzielić kredytobiorcy wszelkich niezbędnych informacji mających istotne znaczenie dla wykonywania zawieranej umowy. W szczególności rolą poprzednika prawnego pozwanego było objaśnienie powodom podczas wizyt w banku zasad, na jakich będzie ustalany kurs kupna i sprzedaży CHF, a przede wszystkim poinformowanie powodów o tym, że kursy te będą ustalane właśnie

przez kredytodawcę, nie zaś przez NBP — co mogło sugerować treść postanowień zawartych w § 17 ust. 1–5 spornej umowy. O ile postanowienia umowy zawierały odesłanie do obowiązującej w banku Tabeli kursów, to jednak zasady ustalania tej tabeli, opisane w § 17 ust. 1–5 umowy, uznać należy za niewystarczające do tego, aby na ich podstawie powodowie mogli poznać szczegóły dotyczące określania przez bank kursów kupna/sprzedaży CHF i świadomie się na nie zgodzić. Tymczasem z zeznań powodki J. W. wynika, że pracownik banku przy zawarciu umowy nie poinformował powodów o tym, iż to kredytodawca, a nie NBP, będzie ustalał kursy CHF obowiązujące strony niniejszej umowy. Nadto powodowie przy zawarciu spornej umowy nie zostali szczegółowo zaznajomieni ze sposobem, w jaki bank miał ustalać kursy kupna i sprzedaży CHF umieszczane w obowiązującej w tym banku Tabeli kursów - co wynika nie tylko z zeznań powodów, ale także z faktu, że Regulamin ustalania kursu kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. w W., na który powoływał się pozwany, nie był załączony do umowy, zaś w aktach sprawy brak dowodu, by powodowie kiedykolwiek zapoznali się z jego treścią. Ponadto zeznania powodów wskazują na to, że przy zawarciu spornej umowy powodom nie została przedstawiona symulacja zmiany kursu CHF w przyszłości. Jednocześnie treść powołanych wyżej oświadczeń powodów „o ryzykach związanych z zacięgnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej” z dnia 04 października 2006 r. była na tyle nieprecyzyjna, że sama w sobie nie przekonała Sądu Okręgowego o świadomości i akceptacji przez powodów ryzyka kursowego. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że pozwany (jego poprzednik prawny) jednostronnie i arbitralnie kształtował wysokość zobowiązania powodów.

Konkludując Sąd Okręgowy stwierdził, że wskazany sposób ukształtowania zakresu praw i obowiązków stron, będący następstwem wprowadzenia do przygotowanego przez bank wzorca umowy klauzul przeliczeniowych w oparciu o walutę CHF, nie spełnia kryterium transparentności, godzi w równowagę kontraktową stron i w rezultacie stawia powodów w sytuacji znacznie gorszej niż pozwanego, co niewątpliwie należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy powodów.

W dalszej części Sąd Okręgowy zważył, że przez postanowienia określające główne świadczenia stron umowy rozumie się postanowienia o charakterze konstytutywnym dla danego typu czynności prawnej, często utożsamiane z essentialia negotii, bez których nie sposób zakwalifikować umowy zgodnie z jej nazwą. Jak już wskazano, zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, główne świadczenia banku przesądzające o istocie umowy łączącej go z kredytobiorcą to oddanie do dyspozycji kredytobiorcy ustalonej kwoty pieniężnej na oznaczony w umowie czas i z przeznaczeniem na określony cel. Natomiast główne świadczenia kredytobiorcy obejmują: korzystanie z udostępnionej mu kwoty kredytu zgodnie z postanowieniami umowy, zwrot kwoty wykorzystanego kredytu, zapłatę odsetek i prowizji. Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie klauzule przeliczeniowe dotyczyły głównego przedmiotu umowy kredytu z dnia 20 października 2006 r. i, jak wywiedziono wyżej, nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, gdyż na ich podstawie konsument nie był w stanie samodzielnie określić wysokości swego zobowiązania.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że wskazane klauzule stanowią niedozwolone postanowienia umowne. Konsekwencją negatywnej weryfikacji przytoczonych wyżej postanowień umownych było przyjęcie na zasadzie określonej w art. 385¹ § 2 k.c., że postanowienia te nie wiążą konsumenta i są bezskuteczne od momentu zawarcia umowy.

Usunięcie z rozpatrywanej umowy kredytu klauzul indeksacyjnych, dotyczących mechanizmu przeliczania złotych polskich na CHF i odwrotnie, doprowadziło do powstania luki. Kluczowym było stanowisko kredytobiorców wyrażone w pozwie, a następnie dookreślone w piśmie procesowym z dnia 19 stycznia 2021 r. oraz ogłoszone osobiście przez powodów na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 04 marca 2021 r. Jak bowiem postulował TSUE w powołanym już wcześniej wyroku z dnia 03 października 2019 r., wydanym w sprawie D., sygn. C-260/18, dotyczącym kredytu indeksowanego, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG należy interpretować w ten sposób, że: „do oceny skutków wynikających z unieważnienia całości umowy dla sytuacji konsumenta decydująca jest wola wyrażona w tym względzie przez konsumenta”.

Powodowie w roszczeniu głównym wniesli o uznanie za niedozwolone i bezskuteczne wobec nich wyłączenie kwestionowanych klauzul umownych, przy jednoczesnym utrzymaniu umowy w pozostałej części. Powoływali się przy tym na okoliczność, że w ich ocenie sporne klauzule indeksacyjne nie określają głównych świadczeń stron -

co Sąd Okręgowy ocenił odmiennie - oraz argumentowali, że ich zdaniem łącząca strony umowa kredytu może być wykonywana w pozostałym zakresie, przy zastosowaniu oprocentowania kredytu według określonych w tejże umowie stawek LIBOR. Zdaniem Sądu Okręgowego abuzywność kwestionowanych postanowień nie może jednak prowadzić do przekształcenia przedmiotowej umowy w umowę kredytu złotowego pozbawionego mechanizmu indeksacji do waluty obcej, oprocentowanego według stawek LIBOR, ponieważ na rynku nie funkcjonują ani nie funkcjonowały kredyty złote oprocentowane w oparciu o wskaźnik LIBOR 3M, który to wskaźnik jest dedykowany wyłącznie dla kredytów frankowych. Stąd operacja usunięcia waloryzacji z tejże umowy, której skutkiem byłoby wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, przy jednoczesnym pozostawieniu odsetek kredytu w wysokości wskaźnika LIBOR, zdaniem Sądu Okręgowego doprowadziłaby do przekształcenia przedmiotowej umowy w stopniu wykraczającym ponad uprawnienia wynikające z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. Z powyższych względów roszczenie główne powodów, Sąd Okręgowy w punkcie 1 sentencji wyroku oddalił.

W dalszej części Sąd Okręgowy zważył, że w toku postępowania, po uprzednim poinformowaniu przez Sąd o następstwach uznania spornej umowy kredytu za bezskuteczną, powodowie jednoznacznie wskazali, że w ramach pierwszego roszczenia ewentualnego żądają ustalenia nieważności całej umowy kredytu z uwagi na niedozwolony charakter jej postanowień. W ocenie Sądu Okręgowego okoliczności rozpoznawanej sprawy przemawiały za istnieniem interesu prawnego powodów w ustaleniu nieważności umowy w rozumieniu art. 189 k.p.c. Zawarta pomiędzy stronami umowa kredytu wygenerowała bowiem długoterminowy stosunek prawny, który w chwili wyrokowania nie został wykonany w całości. Wyrok ustalający ureguluje zatem ostatecznie stosunek istniejący między stronami i na tej podstawie strony będą się mogły rozliczyć.

Eliminacja niedozwolonych klauzul przeliczeniowych, przewidujących stosowanie bankowego kursu kupna CHF celem ustalenia wysokości kwoty udzielonego kredytu oraz stosowanie bankowego kursu sprzedaży CHF dla ustalenia wysokości spłacanych rat kredytu zdaniem Sądu Okręgowego skutkuje brakiem możliwości dalszego wykonywania umowy, skoro rzeczony klauzule abuzywne określały główne świadczenia stron. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że TSUE orzekł, iż skoro postanowienia umowne dotyczące ryzyka kursowego określają główny przedmiot umowy kredytu, to utrzymanie obowiązywania umowy kredytu z pominięciem rzeczonych klauzul „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia” (zob. wyroki TSUE: z dn. 03.10.2019 r., C-260/18, z dn. 14.03.2019 r., C-118/17). Jak już wskazano, usunięcie klauzul indeksacyjnych z analizowanej umowy usuwałoby w całości ryzyko walutowe, stanowiące istotę łączącego strony stosunku prawnego, w powiązaniu z zasadami ustalania oprocentowania kredytu w oparciu o stawkę referencyjną LIBOR 3M. To zaś oznacza, że na skutek kontroli abuzywności wskazanych postanowień sporną umowę należy uznać za nieważną. Jednocześnie, w okolicznościach niniejszej sprawy, stwierdzenie nieważności było zgodne z żądaniami powodów.

W konsekwencji Sąd Okręgowy nie przychylił się do argumentów strony pozwanej, że przedmiotowa umowa kredytu może być wykonywana po wyeliminowaniu z niej klauzul niedozwolonych, w oparciu o mechanizm indeksacji w postaci odwołania się do średniego kursu kupna/sprzedaży CHF ustalonego przez NBP. Takie rozwiązanie byłoby sprzeczne z treścią i celem dyrektywy 93/13/EWG i równałoby się z modyfikacją łączącego strony stosunku umownego w interesie przedsiębiorcy, a wbrew sformułowanemu w toku procesu wyrażnie i w sposób jednoznaczny interesowi konsumenta. Jak stwierdził TSUE w wyroku C-260/18, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści takiej czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozycyjnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony wyrażą na to zgodę. W szczególności nie umożliwiała tego treść § 17 ust. 4 umowy, bowiem w tym postanowieniu umownym nie było mowy o średnim kursie CHF ustalonym przez NBP, który to kurs miałby być stosowany w miejsce kursów kupna/sprzedaży ustalanych przez kredytodawcę. Powołane postanowienie umowne wskazywało jedynie na to, że na potrzeby rozliczeń stron spornej umowy średni kurs kupna/sprzedaży CHF ustalany przez NBP, był korygowany przez pozwany bank o marżę kupna/sprzedaży stosowane w (...) Banku S.A. Przy czym, jak już ustalono, niejasne były

zasady dokonywania owej korekty. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można zatem skutecznie wywodzić, że intencją stron umowy kredytu z dnia 20 października 2006 r. było dopuszczenie na przyszłość możliwości zastąpienia kursów walut ustalanych przez kredytodawcę w Tabeli kursów – kursami średnimi określanymi przez NBP. Brak jest także możliwości zastosowania przepisu dyspozytywnego art. 358 k.c., umożliwiającego wykonanie zobowiązania zgodnie z wolą stron poprzez zastosowanie kursu średniego CHF publikowanego przez NBP w dniu uruchomienia kredytu. Przepis ten w jego obecnym brzmieniu został bowiem wprowadzony do Kodeksu cywilnego na mocy ustawy z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, oraz ustawy – Prawo dewizowe, i zaczął obowiązywać już po zawarciu przez strony spornej umowy. Nie sposób także zastosować w spornej umowie kursu średniego NBP na podstawie zwyczaju w rozumieniu art. 354 k.c., gdyż w tej materii nie wykształcił się ugruntowany zwyczaj. Zatem w rozpatrywanej sprawie nie zachodziła możliwość wypełnienia luki ani na podstawie samej umowy, ani przepisem dyspozytywnym, ani na zasadzie zwyczaju.

Skoro bez niedozwolonych postanowień, dotyczących sposobu indeksacji, umowa kredytu sporządzona w dniu 20 października 2006 r. nie mogła dalej funkcjonować w obrocie prawnym ze względu na brak w jej treści istotnych elementów, orzec należało o jej nieważności na podstawie art. 58 § 1 k.c., o czym Sąd Okręgowy rozstrzygnął w punkcie 2. sentencji wyroku.

Wobec powyższego, na podstawie art. 410 § 1 i 2 k.c. po stronie powodów powstało roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia. Spełnione bowiem w wykonaniu nieważnej umowy świadczenie, obejmujące kwoty dochodzone w pierwszym roszczeniu ewentualnym, należało uznać za nienależne w rozumieniu tego przepisu. Sąd Okręgowy przyjął, że zgodnie z art. 405 k.c. pozwana obowiązana była do zwrotu tego świadczenia. Przedmiotowego obowiązku nie eliminował fakt, iż powodowie do chwili wyrokowania realizowali świadczenia wynikające ze spornej umowy, jak zarzucał pozwany mając świadomość abuzywności kwestionowanych przez siebie klauzul umownych. Zgodnie bowiem z art. 411 pkt 1 k.c., wiedza w zakresie braku obowiązku realizowania świadczenia nie wyłącza obowiązku jego zwrotu między innymi wówczas, gdy spełnienie świadczenia nastąpiło w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Uwzględniając żądanie zapłaty zgłoszone przez powodów w pierwszym roszczeniu ewentualnym, Sąd Okręgowy opowiedział się za teorią dwóch kondykcji. Kwoty dochodzone przez powodów wynikały wprost ze sporządzonych przez pozwanego zestawień spłat i historii rachunku kredytu, powołanych w części ustalającej niniejszego uzasadnienia. W konsekwencji powyższe względy zadecydowały o tym, że roszczenie powodów o zapłatę zostało uwzględnione jako zwrot nienależnego świadczenia w dochodzonej wysokości. O odsetkach ustawowych za opóźnienie Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z żądaniem powodów, na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwot: 107.053,24 zł i 28.295,45 CHF w piśmie procesowym doręczonym pozwanej na rozprawie w dniu 19 stycznia 2021 r., a zatem żądanie tego świadczenia ubocznego poczynawszy od dnia 20 stycznia 2021 r. uznać należało za uzasadnione. Wobec powyższego o obowiązku zapłaty wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie Sąd Okręgowy rozstrzygnął w punkcie 3. sentencji wyroku.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w punkcie 4. sentencji wyroku, na mocy art. 98 § 1, § 1¹ i § 3 k.p.c. oraz na podstawie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 265 z późn. zm.), obciążając nimi w całości pozwanego.

Uwzględnieniu nie podlegał wniosek powodów o zasądzenie na ich rzecz kosztów wywołanych próbą ugodową na podstawie art. 186 § 2 k.p.c. Wbrew treści art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c. powodowie nie wykazali, by pozwany nie stawiał się na posiedzenie pojednawcze, zaś jego absencja była nieusprawiedliwiona (punkt 5 wyroku).

Apelację od tego wyroku wniosły obie strony.

Powodowie zaskarżyli wyrok w całości zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

a) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich poprzez brak zastosowania i dokonanie oceny, że niemożliwe jest utrzymanie umowy w części niezakwestionowanej co do abuzywności jej postanowień, w sytuacji, gdy umowa po dokonaniu oceny, iż przedmiotowe postanowienia są bezskuteczne, pozwala na jej dalsze wykonanie z oprocentowaniem przewidzianym w umowie;

b) art. 385¹ § 2 k.c. i art. 4 ust. 2 i art. 5 Dyrektywy 93/13 poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, iż sama językowa zrozumiałość klauzuli stanowi o jej jednoznaczności w rozumieniu tego przepisu, podczas gdy klauzule indeksacyjne zawarte w przedmiotowej umowie kredytowej nie pozwalały powodom na pojęcie stopnia ryzyka związanego z w/w klauzulą ani sposobu w jaki wpływać będzie ona na saldo zadłużenia wobec banku, wobec czego, wbrew ocenie Sądu I instancji, możliwym była kontrola kwestionowanych zapisów pod kątem ich abuzywności;

c) art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie i w konsekwencji brak

zasądzenia kwoty 75.210,36 zł z tytułu zwrotu świadczenia nienależnego pobranego przez pozwanego od powodów;

2. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, a to:

a) art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., art 232 k.p.c., art 217 § 2 k.p.c. i art. 385¹ k.c. poprzez oddalenie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczność wykazania wysokości świadczeń należnych pobranych przez pozwanego od powodów w związku z obowiązkiem pominięcia przy wykonywaniu umowy postanowień klauzuli indeksacyjnej jako sprzecznych z prawem w świetle treści art. 385¹ k.c.

b) art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. poprzez rozpoznanie oddalonego żądania głównego wyłącznie w oparciu o podstawę prawną wskazaną przez powodów, w sytuacji gdy sąd orzekający nie jest związany podstawą prawną zakreśloną w pozwie, zatem w zakresie pokrywania się okresów żądania o zapłatę roszczenia głównego i ewentualnego pozwu możliwym było zasądzenie na rzecz powodów przez Sąd I instancji zapłaty z tytułu nieważności umowy kredytowej już w pkt I wyroku tj. jako roszczenia głównego.

Mając na uwadze powyższe wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie żądania głównego pozwu w całości oraz zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm prawem przepisanych. Ewentualnie, w przypadku stwierdzenia przez Sąd odwoławczy zaistnienia przesłanek zastosowania treści art. 386 § 4 k.p.c. wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

W uzasadnieniu apelacji powodowie stanowczo wskazali, że uważają wyrok Sądu I instancji co do zasady za prawidłowy, aczkolwiek mając świadomość, że brak zaskarżenia oddalenia powództwa mógłby doprowadzić do negatywnych reperkusji procesowych dla powodów, niniejsza apelacja jest wyrazem daleko posuniętej ostrożności procesowej.

Pozwany Bank (...) S.A. w G. wniósł o odrzucenie apelacji powodów jako niedopuszczalnej ewentualnie jej oddalenie i zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem treści art. 98 § 1¹ k.p.c.

Pozwany zaskarżył wyrok w części, tj. w punkcie 2, 3 i 4 sentencji. Wyrokowi zarzucił:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 247 k.p.c. oraz art. 299 k.p.c. poprzez błędne, sprzeczne z zasadami logiki formalnej oraz doświadczeniem życiowym, a przy tym niezgodne z zebrany w sprawie materiałem dowodowym i z pominięciem

przeprowadzonego dowodu z zeznań świadków I. W., E. C., E. P. i D. Ś., a jednocześnie błędnym uznaniem zeznań powodów za wiarygodne w całości, że:

a) przed zawarciem spornej umowy kredytu indeksowanego kursem CHF w dniu 26 października 2006 roku Bank nie wywiązał się wobec powodów z ciążących na nim obowiązków informacyjnych, podczas, gdy:

- w treści wzoru umowy kredytu, przekazanego powodom przed jej podpisaniem zawarto informacje, że do ewentualnych przeliczeń pomiędzy walutami na potrzeby spłaty, wypłaty kredytu będzie miał zastosowanie kurs z Tabeli Kursów Banku, jego rodzaj (kupna/sprzedaży), datę jego obowiązywania, jak i szczegółowy opis sposobu ustalania kursów z Tabeli Kursów Banku (§ 17 umowy kredytu),

- sposób ustalania kursów został szczegółowo opisany w Uchwale Zarządu Banku (...)/2003 z dnia 26 marca 2003 r. w sprawie wprowadzenia kursu kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. wraz z załącznikiem nr 1 do uchwały - Regulaminem ustalania kursu kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A., i jako oparty na niezależnych od Banku i obiektywnych miernikach, nie cechował się jakąkolwiek dowolnością po stronie Banku — jednak Powód nie był tym zainteresowany skoro zeznał, że przed podjęciem kredytu nie interesował się sposobem ustalania kursów przez Bank,

- poza tym także po zawarciu umowy kredytu, powodowie mogli, tak jak inni klienci Banku, uzyskać wiedzę o wysokości kursu właściwego dla przeliczenia wpłaty na poczet raty kredytu już w poprzednim dniu roboczym, około godz. 15⁰⁰ (§ 17 ust. 5 umowy),

- faktem notoryjnym jest, że kursy historyczne CHF do PLN w dacie zawarcia umowy były możliwe do zweryfikowania w placówkach banków, jak i w ogólnodostępnych serwisach internetowych, w tym również na stronie internetowej NBP, czy pozwanego Banku,

- w treści wzoru umowy kredytu wskazano wprost informacje, że zmiana kursu CHF „będzie miała wpływ na wysokość raty oraz saldo zadłużenia z tytułu kredytu” (§ 6 ust. 3),

- powodowie złożyli ponadto przed podpisaniem umowy kredytu osobne, pisemne oświadczenie z dnia 4 października 2006 roku, w którym potwierdzili, że wybrali kredyt indeksowany w CHF „będąc uprzednio poinformowany o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej”,

- z treści zeznań świadków E. P. i I. W., które Sąd I instancji bezzasadnie pominął, wynika, że kredytobiorcom, w tym powodom, przedstawiano informacje o ryzykach związanych z kredytem indeksowanym kursem waluty obcej, w tym symulacje wysokości miesięcznych rat spłaty kredytu obrazujące ryzyka wahań kursu i zmiennego oprocentowania,

- sama powódka w swoich zeznaniach przyznała, że „trudno powiedzieć, że nie wiedziała, że jest kurs kupna i kurs sprzedaży, ale tak jak mówię, wydawało mi się, że to jest w ramach NBP dla wszystkich ogólna ta tabela i nie ma, że bank może sobie dobrowolnie manewrować tą wartością”,

- faktem notoryjnym jest, że kursy historyczne CHF do PLN w dacie zawarcia umowy kredytu były możliwe do zweryfikowania w placówkach banków, jak i w ogólnodostępnych serwisach

internetowych, w tym również na stronie internetowej NBP czy pozwanego Banku,

- zmienność kursów walut jest okolicznością powszechnie znaną, a co za tym idzie strona powodowa, tj. powódka posiadająca wyższe wykształcenie i jako inspektor w Urzędzie Skarbowym oraz powód posiadający wykształcenie średnie, winna być tego ryzyka świadoma, podobnie jak tego, że kurs waluty może zmienić się znacznie,

- odmienne zeznania strony powodowej pozostają po pierwsze wprost sprzeczne z pisemnymi jej oświadczeniami złożonymi wraz z wnioskiem kredytowym oraz w umowie kredytu, które Sąd I instancji uznał w całości za wiarygodne, a które nie były kwestionowane przez powodów oraz zostały sporządzone w czasie, gdy strony nie pozostawały w sporze, po drugie są niedopuszczalne, jako dokonywane przeciwko osnowie ww. dokumentów, po trzecie są sprzeczne

z zasadami logiki i doświadczenia życiowego - tym bardziej, że świadomość nieograniczonej zmienności kursów walut w czasie należy uznać za fakt notoryjny,

b) „strona pozwana na mocy spornej umowy była jednostronnie upoważniona do określenia wysokości zobowiązania kredytowego powodów, a więc wysokości rat odsetkowych i rat kapitałowo-odsetkowych. Jednocześnie powodowie byli pozbawieni możliwości sprawdzenia, czy bank prawidłowo ustalił w danym miesiącu wysokość należnej raty kredytu. W konsekwencji Sąd uznał, że w myśl powołanych wyżej postanowień umownych pozwany jednostronnie i arbitralnie kształtował wysokość zobowiązania powodów” oraz „powodowie w dacie zawarcia spornej umowy nie wiedzieli, jak ostatecznie będzie się kształtowała wysokość

poszczególnych rat odsetkowych oraz kapitałowo-odsetkowych, które będą musieli spłacać bankowi z tytułu zawartej umowy”, a także że „pозwana jednostronnie i arbitralnie ustalała kursy kupna i sprzedaży CHF ogłaszane przez siebie w Tabeli kursów” oraz „Miernik pozwalający ustalić ostatecznie i wiążąco wysokość zobowiązania kredytowego powodów w dacie zawarcia umowy z dnia 20 października 2006 r. nie miał zatem charakteru obiektywnego, lecz uzależniony został od jednostronnej i arbitralnej decyzji banku” i w postanowieniu § 17 ust. 4 umowy kredytu nie było mowy o średnim kursie CHF ustalonym przez NBP, postanowienie to wskazywało jedynie na to, że na potrzeby rozliczeń stron spornej umowy średni kurs kupna/sprzedaży CHF, ustalany przez NBP, był korygowany przez pozwanego bank o marżę kupna/sprzedaży stosowane w (...) Banku S.A.”, podczas gdy:

- w umowie kredytu, w tym szczególnie w § 1 ust. 1, § 7 ust. 2, § 10 ust. 6 oraz § 17 umowy kredytu szczegółowo i precyzyjnie określono prawa i obowiązki stron umowy, wysokość kwoty kredytu powodów, jak również mechanizm indeksacji oraz wypłaty i spłaty kredytu, co wyklucza uznanie, iż Bank posiadał jakąkolwiek dowolność w kształtowaniu poprzez kursy kupna i sprzedaży w Tabeli Kursów zobowiązań stron z tytułu umowy,

- zarówno zobowiązanie powodów wynikające z salda kredytu, jak i rat, są wyrażone we frankach szwajcarskich, a zatem pozostawały niezmiennie niezależnie od wartości kursu CHF, a zatem kurs z Tabeli Kursów nie służył do ustalenia wysokości raty kredytu, a co najwyżej równowartości w PLN te same raty wyrażonej w CHF, na której wysokość kurs z Tabeli Kursów Banku nie miał żadnego wpływu,

- Bank nie miał żadnej dowolności w zakresie wyboru kryteriów ustalania kursów franka szwajcarskiego w „Tabeli Kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych” albowiem te na podstawie § 17 ust. 2 – 4 umowy wyznaczane są wyłącznie w oparciu o obiektywne mierniki wartości takie jak kurs średni NBP, co zauważył Sąd I instancji”,

- Bank nie miał żadnej dowolności w zakresie wyboru kryteriów ustalania marży kursowej, która niezmiennie od 2003 roku była określana poprzez obliczenie różnicy pomiędzy średnimi

kursami danych walut ogłoszonymi w tabeli kursów średnich NBP w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającym okres obowiązywania marż, a średnia arytmetyczna z kursów kupna/sprzedaży z dokładnie oznaczonych pięciu największych banków referencyjnych działających w Polsce na ostatni dzień miesiąca poprzedzający okres obowiązywania marż, co potwierdziły w niniejszej sprawie zeznania świadków E. C. oraz I. W., które Sąd I instancji uznał za nieistotne dla sprawy;

c) Bank nie wykazał indywidualnego uzgodnienia postanowień umownych, podczas gdy:

- w § 11 ust. 4 umowy sami powodowie złożyli pisemne oświadczenie „Kredytobiorca oświadcza, że postanowienia niniejszej umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione”, co

pomiął Sąd I instancji, a co znajduje potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie, w tym treści wniosku kredytowego,

- możliwość negocjowania umowy, w tym możliwość wynegocjowania przez kredytobiorców zawarcia umowy z rozliczeniem kredytu po kursie średnim NBP, z pominięciem marży kursowej Banku, dowodzi niezbitcie (i) treść Tabeli

provizji i opłat bankowych dla kredytów hipotecznych będąca załącznikiem do umowy kredytu, gdzie w przypisie 2) wskazuje się, że „wysokość prowizji za zmianę waluty w wysokości 0% dotyczy kredytów wypłacanych i spłacanych według kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez GE

(...) Bank S.A. W przypadku kredytów wypłaconych i spłacanych według kursu średniego NBP prowizja za zmianę waluty wynosi 1,50%”. Posługiwanie się przez pozwanego tej treści tabelą świadczy o tym, że zawarcie umowy kredytu indeksowanego kursami średnimi mieści się wręcz w rutynowych działaniach pozwanego, które Sąd bezzasadnie pominął, (ii) dowód ze zanonimizowanej umowy kredytu indeksowanego do CHF, zawartej w 2005 roku na wzorcu umownym Banku, z rozliczeniem po kursie średnim NBP, ((...)) zeznania świadków E. C. i I. W.,

d) „Do czasu wejścia w życie wskazanej wyżej nowelizacji prawa bankowego, kredytobiorca nie mógł dokonywać spłat w walucie, do której kredyt był indeksowany lub w której był denominowany, chyba że przewidywała to umowa stron” podczas, gdy pozwany umożliwiał wszystkim swoim klientom, w tym, również powodom dokonywanie spłat kredytów indeksowanych w walucie obcej już od momentu wejścia w życie Rekomendacji S (II) dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej przez Komisję Nadzoru Finansowego uchwałą nr 391/2008 z dnia 17 grudnia 2008 roku nawet jeśli w dacie zawarcia umowy kredytu nie było przewidzianej wprost takiej możliwości w samej umowie kredytu,

e) „Bezspornym jest, że powodowie zwrócili się do banku o przyznanie kredytu w kwocie 140.000,00 zł”, podczas gdy:

- wprost z wniosku kredytowego wynika, że strona powodowa wnioskowała o udzielenie kredytu w kwocie 140.000 zł indeksowanego kursem CHF, a nie kredytu w kwocie 140.000 zł,

- powyższe ustalenie jest sprzeczne z innymi ustaleniami Sądu I instancji, w tym ustaleniem, iż powodowie złożyli wniosek o udzielenie im kredytu hipotecznego w kwocie 140.000,00 zł, na

okres 20 lat, w ratach malejących. W rubryce dotyczącej waluty, do jakiej kredyt miał być indeksowany zaznaczyli CHF.”

f) „Pracownik banku zachęcał wówczas powodów do wzięcia kredytu frankowego jako kredytu bezpiecznego.”, podczas gdy zeznania świadka E. P., jak i pozostałych świadków nie potwierdziły takiego stanu rzeczy, a wręcz temu przeczą,

g) „Ponadto, mimo że powódka prosiła pracownika banku o możliwość zapoznania się z treścią opisanej wyżej umowy kredytu przed jej podpisaniem, powodowie nie mogli dokładnie przeczytać umowy przed złożeniem na niej swoich podpisów. Wizyty powodów u poprzednika

prawnego pozwanego banku odbywały się w pośpiechu”, podczas gdy zeznania świadka E. P., jak i pozostałych świadków nie potwierdzają takiego stanu rzeczy, a wręcz temu przeczą,

h) „Stąd słusznie pozwana wywodziła, że dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy co do zasady nie ma znaczenia treść zawartych przez strony aneksów”, podczas gdy pozwany w niniejszej sprawie nie formułował takowych twierdzeń,

[2. art. 327¹ § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia, tj. precyzyjnego i jednoznacznego wskazania przepisów, jakie ma naruszać umowa kredytu, wyjaśnienia wewnętrznej sprzeczności w stanowisku i argumentacji Sądu I instancji, który:

a) z jednej strony nie kwestionuje dopuszczalności i zgodności z prawem zawartej pomiędzy stronami umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej,

b) z drugiej strony wewnętrznie sprzecznie wskazuje, że „Zastosowane w umowie kredytu z dnia 20 października 2006 r. klauzule indeksacyjne, uzależniające rzeczywistą kwotę udzielonego kredytu i wysokość rat kapitałowo-

odsetkowych od kursów kupna i sprzedaży CHF określonych przez pozwanego zostały sformułowane w sposób naruszający powyższe przepisy” (których nie precyzuje),

c) nadto wskazuje, że „Wątpliwości Sądu budziło w tym kontekście określenie w umowie kwoty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy Prawo bankowe) i zasad spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4 ww. ustawy Prawo bankowe),” ale brak jest ostatecznego i jednoznacznego stanowiska Sądu I instancji, jak i wskazania jego skutków,

co uniemożliwia kontrolę toku wywodu Sądu I instancji prowadzącego do wydania zaskarżonego wyroku;

3. art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. poprzez oddalenie przez Sąd I instancji wniosku pozwanego o zawieszenie postępowania, podczas gdy prawomocne rozstrzygnięcie sprawy zależało od wyniku postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej prowadzonego pod sygn. akt C-19/20 w przedmiocie pytań prejudycjalnych Sądu Okręgowego w Gdańsku zadanych w sprawie z powództwa kredytobiorców przeciwko Bankowi (...) S.A. rozpoznawanej pod sygn. akt XV C 458/18, dotyczących spornej w niniejszej sprawie okoliczności związanej z możliwością zastosowania w ramach tzw. testu niebieskiego ołówka konstrukcji częściowej abuzywności postanowienia umownego,

4. art. 5 k.p.c. poprzez niedokonanie wymaganego prawem europejskim i orzecznictwem TSUE pouczenia konsumenta o możliwości stwierdzenia nieważności umowy, pouczenia o wszelkich możliwych skutkach stwierdzenia nieważności oraz odebrania od konsumenta oświadczenia, czy podtrzymuje stanowisko co do orzeczenia nieważności umowy, pomimo tego, że czynności

takie są warunkami możliwości orzeczenia nieważności umowy zgodnie z prawem europejskim i orzecznictwem TSUE;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj: art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 358¹ § 2 k.c. oraz § 1 ust. 1, § 7 ust. 2 zd. 4 i § 10 ust. 6 umowy kredytu, art. 358¹ k.c., art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i art. 385² k.c., art. 65 §1 k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c., art. 411 pkt 2 i 4 k.c., art. 189 k.p.c.

W związku z powyższym pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie w całości powództwa i zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem treści art. 98 §1¹ k.p.c. Z najdalej posuniętej ostrożności procesowej na wypadek uznania przez Sąd II instancji, że zawarte w umowie kredytu klauzule przeliczeniowe odwołujące się do Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. mogą częściowo zostać uznane za abuzywne wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej jego części obejmującej pkt 1, 2 i 4 sentencji oraz przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji pozwanego jako bezzasadnej i zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pismem procesowym z dnia 04 kwietnia 2022 r. pozwany zgłosił zarzut skorzystania z prawa zatrzymania świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz banku do czasu zwrotu świadczenia spełnionego przez bank na rzecz powodów w postaci zapłaty kwoty 220.000,07 zł i wniósł o orzeczenie, w którym w razie podtrzymania oceny nieważności umowy kredytowej stron, zawarte zostanie zastrzeżenie, że spełnienie przez bank świadczenia zasądzonego w wyroku jest uzależnione od jednoczesnego spełnienia przez powodów świadczenia wzajemnego, polegającego na zapłacie na rzecz pozwanego powyższej sumy. Pozwany jednocześnie zadeklarował brak uznania zasadności powództwa. Do przedmiotowego pisma procesowego pozwany dołączył pismo z 8 marca 2022 r. kierowane do powodów, zawierające oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania do czasu zaoferowania zwrotu kwoty 220.000,07 zł jako wartości kapitału udostępnionego powodom na podstawie umowy kredytu, w razie uznania przez sąd drugiej instancji umowy za nieważną wraz z dowodem jego doręczenia powodom w dniu 11 marca 2022 roku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje obu stron co do zasady nie zasługiwały na uwzględnienie, a zmiana rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 3 zaskarżonego wyroku była konsekwencją zgłoszonego przez pozwanego zarzutu zatrzymania. Wymagało także korekty zaskarżone apelacją powódki rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w punkcie 4 zaskarżonego wyroku.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe w zakresie wystarczającym dla poczynienia ustaleń faktycznych mających wpływ na zastosowanie przepisów prawa materialnego. Zgromadzone w sprawie dowody poddał wszechstronnej i wnikliwej ocenie, ustalając prawidłowo stan faktyczny sprawy. Ocena dowodów przeprowadzona przez Sąd Okręgowy odpowiada wymogom stawianym przez przepis art. 233 § 1 k.p.c. i uwzględnia cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy. Nie nosi przy tym cech dowolności, szczególnie odnosi się do przeprowadzonych w sprawie dowodów. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny ustalenia Sądu Okręgowego czyni częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania (zob. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 1935 r., C III 680/34. Zb. Urz. 1936, poz. 379, z dnia 14 lutego 1938 r., C II 21172/37 Przegląd Sądowy 1938, poz. 380 i z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83).

Sąd Apelacyjny poddał analizie jako pierwszą apelację pozwanego, skoro powodowie jak wskazali, swoją apelację wnieśli z ostrożności na wypadek uwzględnienia apelacji pozwanego.

Zgłoszony w apelacji pozwanego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w ocenie Sądu Apelacyjnego należało uznać za chybiony. Przepis ten statuuje zasadę swobodnej oceny dowodów, będącą prawem sądu do wyrażenia swego zapatrywania na przedstawione przez strony dowody. Sąd Apelacyjny nie dostrzegł żadnych uchybień w zakresie koncentracji i oceny materiału dowodowego, który został zgromadzony należycie, a przy tym Sąd I instancji wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do rozstrzygnięcia sprawy stosownie do art. 227 k.p.c. i art. 233 k.p.c. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd orzekający w pierwszej instancji uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, a tym samym naruszył zasadę swobodnej oceny dowodów. (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 kwietnia 2017r., I ACa 1096/16, Legalis, także wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 stycznia 2017r., I ACa 789/16, Legalis) Powyższemu pozwany w niniejszym postępowaniu jednak nie sprostał. Nie przedłożył materiału dowodowego, z którego wynikałoby, że dostatecznie wyjaśniono powodom w jaki sposób będzie ustalał kurs franka szwajcarskiego, ani dowodów, które wskazywałyby na przekazanie powodom informacji pozwalających realnie ocenić zakres ryzyka kursowego w wieloletniej perspektywie oraz jego wpływ na stan zadłużenia i rzeczywisty koszt kredytu. Należy podnieść, że w orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Najwyższego z dn. 27 września 2002r., II CKN 817/00, LEX nr 56906).

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 299 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 247 k.p.c. Sąd Apelacyjny zauważa, iż Sąd I instancji ustalając stan faktyczny sprawy opierał się na całości zgromadzonego materiału dowodowego. Sąd ten nie przyjął zakwestionowanych przez apelującego zeznań powodów bezkrytycznie, ale dokonał oceny ich wiarygodności w kontekście pozostałych dowodów, w tym przede wszystkim z uwzględnieniem treści umowy zawartej przez stron, wniosku o kredyt, regulamin oraz zeznań świadków. Wbrew zarzutowi, Sąd Okręgowy nie pominął zeznań świadków. Dokonując ustaleń faktycznych stwierdził natomiast, że w oparciu o zeznania świadków E. C. i D. Ś. nie poczynił istotnych ustaleń, gdyż osoby te nie zawierały w imieniu pozwanego z powodami przedmiotowej umowy, a zatem nie miały wiedzy odnośnie informacji udzielanych powodowi. Ich zeznania odnosiły się ogólnie do indeksacji kursem CHF oraz zasad ustalania kursu waluty obcej, a nie konkretnych okoliczności związanych z przedmiotową umową. Z kolei świadek E. P. nie pamiętał okoliczności związanych z zawieraniem przez powodów

umową kredytu, ani informacji, których im udzielano, jak również samych powodów. Zeznał natomiast, że z centrali przychodziła gotowa do podpisu przez kredytobiorców umowa, co potwierdza ostatecznie, że postanowienia umowy nie podlegały negocjacom. Świadek I. W., która wraz z E. P. zawierali z powodami umowę kredytu zeznała, że od 2009 roku, czyli od wskazywanej przez pozwanego w zarzutach apelacyjnych Rekomendacji S, kredytobiorcy mogli spłacać raty kredytu w CHF, ale wymagało to aneksu do umowy. W tym stanie rzeczy trudno postawić Sądowi Okręgowemu zarzut, iż dokonał oceny dowodów z naruszeniem zasad doświadczenia życiowego, czy też logiki, a przede wszystkim by poczynił ustalenia faktyczne w sposób sprzeczny ze zgromadzonym materiałem dowodowym, dopuszczając się naruszenia wskazanych przepisów postępowania cywilnego. Oceny tej nie może także wzruszyć cytowanie przez pozwanego w zarzutach apelacyjnych wyrywkowych wypowiedzi wymienionych wyżej świadków i powodów.

Za nieuzasadniony należało także uznać zarzut naruszenia art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c. Co istotne, sporządzone w sprawie uzasadnienie umożliwia prześledzenie toku rozumowania Sądu I instancji w ramach kontroli instancyjnej. Zawiera ono bowiem wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Sąd I instancji przy tym wskazał, na podstawie jakich dowodów poczynił ustalenia faktyczne, które dowody uznał za wiarygodne, a które pominął i z jakich powodów. Należy podkreślić, że nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu I instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu apelacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia sądowi odwoławczemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 06 czerwca 2018 r., III CSK 51/18, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 23 listopada 2017 r., VI ACa 1212/16), a takowego Sąd Apelacyjny nie dopatrył się w niniejszej sprawie.

Ostatecznie zarzut naruszenia art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. poprzez oddalenie przez Sąd I instancji wniosku o zawieszenie postępowania stał się bezprzedmiotowy, gdyż w dniu 29 kwietnia 2021 roku Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok w sprawie C-19/20, który w ocenie pozwanego miał prejudycjalne znaczenie dla rozpoznania niniejszej sprawy.

Zarzut naruszenia art. 5 k.p.c. także należało uznać za chybiony. W toku całego procesu powodowie byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, zaś na rozprawie w dniu 04 marca 2021 roku po pouczeniu ich przez Sąd I instancji o skutkach uznania umowy za bezskuteczną z uwagi na abuzywne postanowienia jednoznacznie oświadczyli, że domagają się ustalenia, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna w całości. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zachodzi więc w sprawie obawa o naruszenie podstawowych standardów ochrony powodów jako konsumentów, wyznaczonych art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG. Niezależnie od powyższego, zarzucany brak pouczenia powodów o skutkach orzeczenia nieważności umowy dotyczy sfery praw i obowiązków powodów, a nie pozwanego. Zatem, z uwagi na brak interesu prawnego i tym samym gravamenu nie może być przedmiotem zarzutu pozwanego.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela rozważania prawne przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Należy zauważyć, że znaczna część wskazanych w apelacji zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego była już podnoszona przez pozwanego w toku postępowania przed Sądem I instancji i do których Sąd Okręgowy szczegółowo i bardzo obszernie odniósł się w uzasadnieniu orzeczenia.

Za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. Interes prawny w powództwie o ustalenie zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów. W judykaturze przyjmuje się, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczyć będzie o braku interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia. Brak interesu prawnego wystąpi jedynie wówczas, gdy wyrok zasądający świadczenie zapewni pełną ochronę prawną jego uzasadnionych interesów. W przypadku, gdy sporem o świadczenie nie będą mogły ze swej natury być objęte wszystkie uprawnienia istotne z perspektywy ochrony sfery prawnej powoda, przyjąć należy, że powód ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Odnosi się to w szczególności do żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, zwłaszcza, gdy konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda (np. wpływają na określenie treści praw i obowiązków powodów jako

dłużników pozwanego). (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 09 czerwca 2021 roku, V ACa 127/21, Legalis, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 08 marca 2018 roku, I ACa 915/17, Legalis, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 lutego 2021 r., I ACa 646/20, LEX)

W ocenie Sądu Apelacyjnego powodowie posiadają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy. Z rozliczeń kredytu wynika, że do dnia wniesienia pozwu tj. do 20 stycznia 2020 roku powodowie z tytułu kredytu spłacili kwotę 107.053,24 zł oraz 28.295,45 CHF, której zwrotu obecnie się domagają. Wyłącznie wyrok rozstrzygający powództwie o ustalenie jest w stanie trwale i zupełnie usunąć stan niepewności prawnej pomiędzy stronami w związku z przedmiotową umową kredytu, zważywszy że nie upłynął jeszcze okres 20 lat, na jaki umowa ta została zawarta. Słusznie zatem Sąd I instancji skonkludował, że stwierdzenie nieważności umowy przesądza nie tylko o możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń, ale i braku obowiązku spełnienia na rzecz pozwanego banku przyszłych świadczeń, a więc na zaprzestaniu spłat kolejnych rat kredytu. Nadto, jak wynika z umowy spłata kredytu została zabezpieczona hipoteką, która nie może zostać wykreślona z księgi wieczystej bez uprzedniego wyroku stwierdzającego, że umowa kredytu jest nieważna.

Co do zasady, jak słusznie zauważył Sąd I instancji, umowa kredytu indeksowanego mieści się w ramach konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 ustawy z 1997 r. prawo bankowe). Uzupełnieniem zasady swobody umów jest przepis art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, trafnie Sąd Okręgowy uznał, że nieważność umowy kredytu w całości wynika z trwałej bezskuteczności abuzywnych postanowień wprowadzających do niej ryzyko kursowe. Takie postanowienia w świetle orzecznictwa TSUE określają główny przedmiot umowy (m.in. wyroki z dnia 20 września 2017 roku, C-186/16, z dnia 20 września 2018 roku, C-51/17, z dnia 14 marca 2019 roku, C-118/17, z 03 października 2019 roku, C-260/18).

Wbrew zarzutom apelacji zasadnie za niedozwolone w świetle art. 385¹ § 1 k.c. uznał Sąd Okręgowy klauzule indeksacyjne zawarte w § 1 ust. 1, § 7 ust. 2, § 10 ust. 6 oraz § 17 umowy kredytu sporządzonej w dniu 20 października 2006 roku. Oceny uczciwego charakteru tych postanowień, jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 czerwca 2018 roku, III CZP 29/17 (OSNC 2019/1/2, Lex) stosownie do art. 4 ust. 1 oraz art. 3 ust. 1 wdrożonej do polskiego porządku prawnego Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 05 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy dokonać z chwili zawarcia umowy kredytu z odniesieniem do wszystkich okoliczności, o których pozwany wiedział lub mógł wiedzieć przy zawieraniu umowy. Nieuczciwy charakter umowy zawarty we wskazanych postanowieniach umownych polegał na przeliczeniu wysokości zobowiązania kredytobiorcy z waluty polskiej na walutę CHF po raz pierwszy przy uruchomieniu kredytu, a następnie każdorazowo przy spłacie kolejnych rat kredytu. Takie ukształtowanie treści umowy nie spełniało przy tym wymogów określonych w art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 prawa bankowego, bowiem nie określało w sposób jednoznaczny kwoty kredytu, którą z dnia zawarcia umowy powodowie zobowiązani byli zwrócić. Zasadniczym elementem każdego zobowiązania umownego jest możliwość obiektywnego i dostatecznie dokładnego określenia świadczenia. Tymczasem powodowie składając wnioski o udzielenie kredytu w dniu 04 października 2006 roku i ostatecznie podpisując umowę w dniu 20 października 2006 roku nie byli w stanie ustalić wysokości zobowiązania, gdyż miało zostać ono ustalone dopiero w dacie uruchomienia kredytu, a w zasadzie w dacie wypłaty ostatniej transzy kredytu.

Abuzywny charakter miał również wskazany w dalszej części § 1 ust. 1 in fine oraz w § 7 ust. 2, § 10 ust. 6 i § 17 mechanizm przeliczania kwoty kredytu i ustalania wysokości rat kredytowych rzutuujący na zakres świadczeń stron oparty o ustalaną przez pozwanego tzw. Tabelę kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. Nadto, do przeliczenia dokonywanego przy wypłacie kredytu stosowany był kurs kupna określany jako średni kurs złotego do kursu CHF ogłoszonego w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna, zaś przy przeliczaniu wysokości spłacanych rat – kurs sprzedaży określany jako średni kurs złotego do kursu CHF ogłoszonego w tabeli kursów średnich NBP plus marża. Co istotne, w treści umowy nie zdefiniowano pojęcia „Tabela Kursów

kupna/sprzedaży dla kredytów dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A”. W § 17 ust. 4 wskazano jedynie, że do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna/sprzedaży (...) Bank S.A. Pozwany podnosił, że zasady w jaki sposób miała być wyliczana marża zostały określone w załączniku nr 1 do uchwały nr 18/2003 Zarządu G. M. Banku (...) z dnia 26 marca 2003 roku – Regulamin ustalania kursu kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. w W.. W punkcie 5 tego załącznika wskazano, że „marże kupna/sprzedaży ustalane są raz na miesiąc w oparciu o średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych z pięciu banków na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż. Ww. banki to: (...) S.A., (...) S.A., Bank (...) S.A., (...) Bank S.A. i (...) S.A. Kursy kupna/sprzedaży ww. banków są pobierane ze strony internetowej tych banków i dokonywane na nich obliczenia skutkujące wyznaczeniem kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. są liczone do czwartego do czwartego miejsca po przecinku. W przypadku, gdyby którykolwiek z ww. banków zaprzestał ogłaszania kursów kupna/sprzedaży walut, (...) Banku (...) S.A. podejmie decyzję o dołączeniu do listy banków referencyjnych innego banku. Zmiana w tym zakresie nie będzie wymagała pisemnego aneksu do umowy.” Jednakże w treści umowy kredytu zapis odnoszący się do ustalania tejże marży nie został wskazany, sam zaś regulamin nie stanowił nawet części umowy. Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych nie wynika przy tym, aby doradca kredytowy w tym przedmiocie miał udzielać powodowi jakichkolwiek informacji.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego słusznie Sąd Okręgowy przyjął, że poprzez wskazaną wyżej Tabelę kursów pozwany uzyskał możliwość samodzielnej modyfikacji wysokości kwoty wypłaconej powodowi jako kapitał kredytu, a następnie określonej w złotych wysokości spłacanych rat tak w zakresie kapitału, jak i odsetek. Dla oceny abuzywnego charakteru postanowienia umownego ma znaczenie to, że nie stanowiące uzgadnianego elementu stosunku prawnego łączącego strony, zasady w oparciu o które tabele były ustalane, zależały wyłącznie od woli banku i mogły w każdym momencie ulec zmianie. W doktrynie i orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że odwołanie się do kursów walut zawartych w tabeli i ogłaszanych w siedzibie banku narusza równowagę stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Prawo banku do ustalania kursu waluty nieograniczone nieskonkretyzowanymi, obiektywnymi kryteriami zmian stosowanych kursów walutowych świadczy o braku właściwej przejrzystości i jasności postanowienia umownego, które uniemożliwia konsumentowi przewidzieć, na podstawie transparentnych i zrozumiałych kryteriów wynikających dla niego z umowy konsekwencji ekonomicznych. Podkreślić należy, że w każdym przypadku umowa będzie sprzeczna z naturą zobowiązania jako takiego, jeżeli określone świadczenie zostanie pozostawione woli wyłącznie jednej ze stron. Takie postanowienia klauzuli indeksacyjnej pozwalały pozwanemu na dowolną i nieograniczoną umową zmianę wysokości świadczenia. Wprawdzie pozwany bank nie miał wpływu na wysokość średniego kursu NBP, jednak druga część tego warunku tj. marży mającej ostatecznie wpływ na ustalenie w Tabeli wysokości kursu w świetle umowy była niczym nieograniczona. W ten sposób powodowie nie mieli możliwości zweryfikowania prawidłowości określonej przez pozwanego równowartości kredytu w CHF, który został im wypłacony w złotych, ani prawidłowości wyliczonej w danym miesiącu raty kredytu, którą zobowiązani byli zapłacić. Należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie przedstawionym w wyroku z dnia 03 kwietnia 2020 roku (VI ACa 27/19, Legalis), że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (zob. także wyrok SN z dnia 29 października 2019 roku, IV CSK 309/18).

Konkludując analizowane postanowienia umowy dotyczące indeksacji nie określały precyzyjnie rzeczywistej wysokości świadczenia pozwanego banku, jak też świadczeń kredytobiorców, w sposób możliwy do ustalenia bez decyzji pozwanego. Brak było bowiem wskazania w dacie zawarcia umowy, na podstawie jakich kryteriów pozwany ustalał marżę mającą wpływ na przyjęty mechanizm indeksacji w Tabeli kursów zarówno w momencie uruchomienia kredytu, jak i spłaty poszczególnych rat. Prowadzi to do wniosku, że postanowienia umowne określające główne świadczenia stron nie były jednoznacznie określone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Nie można też zgodzić się z twierdzeniami pozwanego, iż zawarte w umowie klauzule indeksacyjne zostały indywidualnie uzgodnione z powodami. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.) Za indywidualnie uzgodnione można bowiem uznać jedynie te postanowienia, które były przedmiotem negocjacji, bądź są wynikiem porozumienia lub świadomej zgody co do ich zastosowania. Należy przy tym także wziąć pod uwagę art. 3 ust. 2 Dyrektywy 93/13, która w sposób wyraźny określa, kiedy mamy do czynienia z klauzulami abuzywnymi. Z uregulowania zawartego w przepisie wynika, że warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególny warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Jak wskazuje się w orzecznictwie, nie chodzi tu o sytuację, w której konsument ma jedynie potencjalną, hipotetyczną, możliwość pertraktacji. Konieczne jest wspólne ustalenie ostatecznego brzmienia klauzul umownych, w wyniku rzetelnych negocjacji, w ramach których ma on realny wpływ na treść kontraktu, chyba że poszczególne postanowienia zostały przez niego sformułowane i włączone na jego żądanie (patrz: postanowienie SN z 6 marca 2019 r. I CSK 462/18; wyrok SN z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16). Ciężar wykazania powyższych okoliczności, a więc, że klauzule zostały uzgodnione indywidualnie, spoczywał na pozwanym (art. 385¹ § 4 k.c.), czemu jednak jak słusznie stwierdził Sąd I instancji w niniejszej sprawie nie sprostał. Wybór konsumenta jednej z kilku oferowanych przez bank wersji kredytu, nie może być uznany za równoznaczny z indywidualnym uzgodnieniem warunków takiego kredytu. Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych postanowień umownych dotyczących indeksacji wynika już z samego sposobu zawarcia przedmiotowej umowy – opartej o treść stosowanego przez pozwanego bank wzorca umowy. Taki sposób zawierania umowy w zasadzie wykluczał możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego poza ustaleniem kwoty kredytu, okresu spłaty, ewentualnie wysokości marży banku. Podkreślić należy, że wpływ konsumenta musi mieć charakter realny, rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Z tego też powodu okoliczność, iż konsument znał treść danego postanowienia i rozumiał je, nie przesądza o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Za indywidualnym uzgodnieniem treści postanowień nie przemawia także zawarte w § 11 ust. 4 umowy oświadczenie powodów, w którym oświadczyli, że postanowienia niniejszej umowy zostały z nimi indywidualnie uzgodnione. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zasadnie Sąd Okręgowy stwierdził, że podpisanie tego oświadczenia zawarte w istocie w formularzu umowy miało jedynie charakter blankietowy i pozorny. Fakt, iż umowa nie podlegała negocjacji, wynikał nie tylko z zeznań powodów, ale i także z zeznań świadka E. P..

Należy także dodać, że pozwany nie zrealizował ze szczególną starannością, jakiej wymagało wprowadzenie do długoterminowej umowy mechanizmu waloryzacji, obowiązku informacyjnego w zakresie ryzyka kursowego. (zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 14 sierpnia 2020 roku, sygn. akt I ACa 865/18) Tymczasem ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej miało zasadnicze skutki. Zwiększenie raty kredytu i wysokości zadłużenia pozostałego do spłaty miały największe znaczenie dla konsumenta i ewentualnego naruszenia jego interesów, gdyż w oczywisty sposób wpływa na stan majątkowy kredytobiorcy. Jeżeli kurs waluty przekroczy określony poziom, to kredyt stanie się nieopłacalny, zaś w przypadkach skrajnych doprowadzi kredytobiorcę do fatalnej sytuacji finansowej. Te okoliczności prowadzą do wniosku, że wypełnienie obowiązku informacyjnego wymagało pełnej informacji o ryzyku zarówno w odniesieniu do wysokości raty, jak i kapitału pozostałego do spłaty, możliwej do uzyskania w dacie zawarcia umowy. Należyta informacja o ryzyku kursowym nie może opierać się na założeniu, że każdy rozważny kredytobiorca świadomy jest, że kursy walut są zmienne. Istotne bowiem jest nie to, że kursy walut ulegają zmianie, a to jakie są skutki takich zmian dla wysokości świadczeń stron oraz jakie są ich granice. Nawet rozważny konsument, posiadający wyższe wykształcenie co podkreśla pozwany, nie jest profesjonalistą, który powinien posiadać wiedzę i umiejętności jej profesjonalnego zastosowania w zakresie analiz ekonomicznych lub finansowych, czy też wiedzę o historycznych zmianach kursów walut. Przy ocenie ryzyka kursowego jest w pełni uprawniony do opierania się na informacji z

banku. Dlatego ma właśnie prawo do rzetelnej informacji, która nie będzie go wprowadzać w błąd. Brak tego rodzaju pouczenia, pomimo że banki posiadały pewne scenariusze, czy prognozy rozwoju sytuacji na poszczególnych rynkach wskazuje na rażące naruszenie interesów powodów jako konsumentów (art. 22¹ k.c.).

Powyższe prowadzi do wniosku, że wskazywane i kwestionowane przez powodów postanowienia przedmiotowej umowy o kredyt dotyczące zasad przeliczania zobowiązań stron umowy i ustalania kursów waluty obcej, stanowią klauzulę określającą główne świadczenia stron – główny przedmiot umowy i tym samym klauzule waloryzacyjne stanowią essentialia negotii umowy kredytu indeksowanego. W związku z tym, że postanowienia te kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy oraz nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny, jak też stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary i powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla powodów, jak również nie były one z powodami indywidualnie ustalone to postanowienia te, jak była o tym mowa już wyżej, w świetle zarówno przepisów dyrektywy 93/13 i przepisów kodeksu cywilnego uznaje się za nieuczciwe, a w konsekwencji niedozwolone i niewiążące powoda (art. 385¹ § 1 k.c.).

Podzielając stanowisko Sądu I instancji, oparte o treść przytoczonego wyżej wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., w sprawie C-260/18, w zakresie interpretacji art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy przyjąć, że rekonstrukcja takiego stosunku obligacyjnego nie jest możliwa. Nie można bowiem w sytuacji uznania niedozwolonych postanowień umownych za abuzywne zastępować ich żadnymi innymi. W ocenie Sądu Apelacyjnego w realiach niniejszej sprawy przedmiotowa umowa kredytu bez niedozwolonych postanowień nie mogłaby obowiązywać, gdyż po ich wyeliminowaniu brak jest w niej essentialia negotii przewidzianych w art. 69 prawa bankowego, w szczególności nie można obliczyć sumy, którą powodowie zobowiązani są zwrócić pozwanemu bankowi z tytułu kredytu.

Niezależnie od powyższego w kontekście podnoszonych w tej części zarzutów apelacyjnych – art. 358 § 2 k.c., art. 56 k.c., art. 353¹ k.c. i art. 58 k.c. warto zwrócić uwagę na prezentowane w judykaturze poglądy, że sąd nie jest władny uzupełniać luk powstałych po wyeliminowaniu tych klauzul. Stanowiłoby to bowiem niedopuszczalną konwersję umowy, zwłaszcza, że wprowadzanie w miejsce kursu kupna i sprzedaży CHF jakiegokolwiek innego miernika wartości (np. kursu średniego NBP) byłoby zbyt daleko idącą modyfikacją umowy. (zob. wyrok S.A. w Katowicach z dnia 26 października 2020 roku, I ACa 530/20) Z kolei kontynuowanie umowy jako kredytu złotowego przy oprocentowaniu właściwym dla stawki określonej w umowie (czyli LIBOR) prowadziłoby w istocie do powstania między stronami stosunku zobowiązaniowego o zupełnie innej treści, której strony nie przewidywały. Konsekwentnie uznaje się, iż strony planowały ukształtować łączący je stosunek jako stosunek, którego elementem będzie indeksacja waluty, w jakiej kredyt został udzielony i wypłacony do wskazanej w umowie waluty obcej. Dodatkowo, nie ma możliwości zastosowania do przeliczeń, zamiast kursu kupna/sprzedaży banku kursu ustalanego przez NBP – art. 358 § 2 k.c. Przepis ten w tej treści nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy, zatem nie może uzupełnić jej postanowień umowy.

W toku postępowania pozwany odwołując się do wyroku TSUE z dnia 29 kwietnia 2021 roku C-19/20, w sprawie analogicznej umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w tym klauzuli zawartej w § 17 podnosił, że sąd krajowy może usunąć z § 17 umowy tylko elementu dotyczącego marży Banku, natomiast umowa musi co do zasady dalej obowiązywać. Sąd Apelacyjny w obecnym składzie nie podziela tego stanowiska. Jak wskazał TSUE we wskazanym wyżej wyroku „wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy zniechęcający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony, przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu.” Zapis dotyczący marży nie stanowił odrębnego zobowiązania umownego, który mógłby być przedmiotem zindywidualizowanego badania. Przewidziana

w § 17 umowy marży banku stanowiła element klauzuli kształtujący kurs kupna/sprzedaży waluty obcej stosowany do przeliczenia kwoty kredytu w dacie jego uruchomienia, a następnie rat jego spłaty. Wyeliminowanie marży banku doprowadziłoby do ukształtowania nie przez strony stosunku, a przez sąd treści tej klauzuli, a jest to wykluczone. Nadto, trudno zakładać i wydaje się to nieprawdopodobne, aby pozwany bank zdecydował się zawrzeć umowę w kształcie niezawierającym odesłania do przedmiotowej marży, w oparciu o którą był uprawniony w sposób dowolny ustalać ostatecznie wysokość zobowiązania i w ten sposób dowolnie kształtować przyjęty kurs waluty. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że celem zamierzonym dyrektywy 93/13 jest ochrona konsumenta. Podzielenie zaś poglądu pozwanego i przyjęcie jako klauzuli waloryzacyjnej jedynie średniego kursu NBP doprowadziłoby do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców przez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów. Nie byłiby oni zniechęceni do stosowania rzeczonych nieuczciwych warunków wiedząc, że nawet gdyby miały być one unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd, tak aby zagwarantować interes przedsiębiorców (wyrok z dnia 26 marca 2019 r., A. B. i B., C#70/17 i C#179/17, EU:C:2019:250, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo). Zatem skoro częściowe usunięcie kwestionowanej przez powodów klauzuli nie jest możliwe, usunięcie całości zapisu musiało prowadzić do upadku umowy, ponieważ, jak już wyżej wskazano, dotyczyło ono głównych świadczeń umowy.

Konsekwencją stwierdzenia trwałej bezskuteczności postanowień umowy prowadzących do nieważności umowy było przyjęcie zasadności żądania zwrotu kwot jakie powodowie świadczyli w ramach wykonania nieważnej umowy - w oparciu o art. 405 k.c. w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c. Pozwany nie kwestionował, iż w związku z realizacją umowy kredytu powodowie dokonali wpłat w łącznej wysokości, której zwrotu obecnie domagają się. Sąd I instancji przedstawił obszerny wywód prawny przemawiający za słusnością tego żądania, z którym Sąd Apelacyjny w pełni się zgadza, co czyni zbędnym powielanie tej argumentacji w tym miejscu. Na potwierdzenie słusności tego poglądu należy jedynie dodać, że jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 07 maja 2021 roku, III CZP 6/21, jeżeli bez skutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

Zgodnie z art. 496 k.c. jeżeli wskutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot, przy czym zgodnie z art. 497 k.c. uregulowanie to stosuje się odpowiednio w razie rozwiązania lub unieważnienia umowy wzajemnej. Poza sporem w przedmiotowej sprawie pozostawało, że pozwany bank przekazał na rzecz powodów kwotę kredytu, którego kapitał wynosił 220.00,70 zł. Skoro powodowie wywodzą swoje roszczenia z nieważnej (trwale bezskutecznej) ex tunc umowy kredytowej, to sytuacja drugiej strony tego stosunku obligacyjnego jest taka sama. Wzajemność umowy kredytu (art. 487 § 2 k.c.) początkowo wzbudzała wątpliwości. Obecnie jednak przeważający jest pogląd, zgodnie z którym świadczenie przez kredytobiorcę z tytułu odsetek i prowizji jest odpowiednikiem świadczenia banku polegającego na oddaniu do dyspozycji na czas oznaczony określonej kwoty pieniężnej (zob. uzasadnienie uchwały (7) Sądu Najwyższego z dnia 07 maja 2021 r., III CZP 6/21, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 07 marca 2017 roku, sygn. akt II CSK 281/16, także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 07 kwietnia 2011 roku, IV CSK 422/10) Pogląd ten Sąd Apelacyjny w obecnym składzie w pełni podziela. Zatem powyższe prawo zatrzymania winno znaleźć odzwierciedlenie w treści wydanego wyroku. Należy dodać, że wprawdzie roszczenie pozwanego Banku wynikające z łączącej strony umowy kredytu zostało zabezpieczone poprzez ustanowienie przez powodów hipoteki. Jednakże hipoteka ta zabezpieczała jedynie wierzytelność wynikającą z danego stosunku prawnego, czyli z umowy kredytu, a nie wszystkie wierzytelności, nawet te które pośrednio są z tą umową związane. Wobec przesądzenia o nieważności (trwałej bezskuteczności) umowy kredytu hipoteka ta winna być wykreślona, co doprowadzi do braku rzeczowego zabezpieczenia roszczeń Banku. Dodatkowo należy wskazać, że powodowie od dnia doręczenia oświadczenia o zatrzymaniu nie mogą domagać się odsetek za opóźnienie w spełnieniu ich świadczenia. Skoro spełnienie przez pozwanego świadczenia związane jest z zaoferowaniem przez powodów swojego świadczenia lub jego zabezpieczenia, nie można przyjąć, aby od chwili złożenia oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania tj. od dnia 12 marca 2022 roku pozwany pozostawał w zwłoce, jeżeli spełnienie przez niego świadczenia uzależnione jest od uprzedniej czynności podjętej przez powodów.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 3. w ten sposób, że orzeczone w nim odsetki ustawowe za opóźnienie zasądził do dnia 11 marca 2022 roku oraz zastrzegł, że wykonanie przez pozwanego objętego punktem 3. świadczenia będzie uzależnione od jednoczesnej zapłaty przez powodów na rzecz pozwanego kwoty 220.000,07 zł lub zabezpieczenia roszczenia pozwanego o zwrot tej kwoty, a w pozostałej części powództwo obejmujące odsetki ustawowe za opóźnienie oddalił. W pozostałym zakresie stosownie do art. 385 k.p.c. apelację pozwanego jako niezasadną należało oddalić.

Odnosząc się do apelacji powodów w ocenie Sądu Apelacyjnego podlegała ona częściowo odrzuceniu jako niedopuszczalna, w zakresie dotyczącym rozstrzygnięć zawartych w punktach 2. i 3. zaskarżonego wyroku. Wskazać bowiem należy, iż orzeczenie w tej części uwzględniało w pełni roszczenie ewentualne powodów. Pokrzywdzenie orzeczeniem (gravamen) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia i odnosi się jedynie do sentencji orzeczenia, a nie jego motywów. (zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2021r., II CSK 9/21, uchwała (7) Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 roku, III CZP 88/13). Z tych względów apelację w powyższej części, stosownie do treści art. 373 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zobowiązany był odrzucić, o czym orzekł w punkcie 3 sentencji wyroku. Należy przy tym dodać, że zważając na argumentację przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, którą kierował się Sąd I instancji uwzględniając żądanie ewentualne, także co do powyższych zaskarżonych rozstrzygnięć, nie sposób byłoby nawet przyjąć, iż mogłoby nastąpić pokrzywdzenie powodów motywami rozstrzygnięcia.

W dalszej części apelację powodów złożoną, jak wskazali w jej uzasadnieniu z ostrożności procesowej na wypadek zaskarżenia przez pozwanego wyroku Sądu I instancji w zakresie uwzględniającym powództwo ewentualne, Sąd Apelacyjny co do zasady uznaje ją za dopuszczalną. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 09 listopada 2021 roku, III CZP 70/20, (Lex 3253195) wyraził pogląd, który Sąd Apelacyjny w obecnym składzie pełni podziela, iż dopuszczalna jest apelacja powoda od wyroku w części, w której oddalono żądanie główne w sytuacji, w której wyrok ten nie został zaskarżony w części uwzględniającej żądanie ewentualne.

W uzasadnieniu apelacji powodowie podali, że uważają wyrok Sądu I instancji za prawidłowy i zgadzają się uwzględnieniem żądania ewentualnego, a ich apelacja jest złożona na wypadek gdyby Sąd II instancji uznał, że istnieje możliwość utrzymania w mocy umowy stron. Jak zostało to już wyżej zaprezentowane w ocenie Sądu Apelacyjnego trafnie Sąd I instancji przyjął, że przedmiotowa umowa kredytu z dnia 20 października 2006 roku z uwagi na abuzywność postanowień w niej zawartych, a także sprzeczność z art. 69 prawa bankowego odnoszących się do jej essentialia negotii nie wiąże strony i jest nieważna, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia żądania ewentualnego także o zwrot dotychczas uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego kwot w wykonaniu w/w umowy. W tych okolicznościach zbędna jest ponowna analiza zarzutów w tej materii, zgłoszonych tym razem w apelacji powodów.

Jedynie w zakresie rozstrzygnięcia o odsetkach ustawowych za opóźnienie od zasądzonych kosztów procesu środek zaskarżenia okazał się zasadny. Powodowie wnieśli pozew w dniu 20 stycznia 2020 roku. Zgodnie z treścią art. 98 § 1¹ zd. 1 k.p.c. od kwoty zasądzonej tytułem kosztów zwrotu kosztów procesu należą się odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia zapłaty. Sąd Apelacyjny dostrzega rozbieżności w doktrynie i judykaturze dotyczące potrzeby wyrzeczenia w orzeczeniu o kosztach o odsetkach od zasądzonych kosztów procesu, niemniej jednak stoi na stanowisku, że tego rodzaju zapis powinien znaleźć odzwierciedlenie w treści rozstrzygnięcia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony w punkcie 4, a w pozostałej części na zasadzie art. 385 k.p.c. apelację powodów oddalił.

Zważywszy na fakt, iż apelacje obu stron generalnie nie odniosły oczekiwanego skutku, zaś koszty postępowania apelacyjnego, które podlegałyby zwrotowi między stronami pozostawały w podobnej wysokości, wzajemnie je zniesiono, w oparciu o art. 100 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

SSA Aleksandra Korusiewicz SSA Joanna Naczyńska SSA Piotr Łakomiak